

“Dünya Enerji Politikaları Açısından Türkiye’nin Konumu ve BOP Çerçevesinde Ortadoğu-Kafkasya-Orta Asya Enerji Politikaları”

Necdet Pamir
Doğu Karadeniz Bölgesi Enerji Forumu

07-08 Eylül 2007

“(Daha) Büyük Orta Doğu” (Greater Middle East)

- Fas’tan Güney Asya’ya, Kafkasya’dan Afrika Boynuzu’na
- “Kapsama alanı”, salt coğrafi, ekonomik ya da siyasi bir paydayı ifade etmiyor
- İsrail’i bir yana bırakırsak, önemli bir ortak payda, tüm ülkelerin müslüman olması
- Yaratılan bu kavramın temel çıkarılış nedenini, daha ziyade ABD’nin söz konusu bölgenin tümüne yönelik niyet ve algılamalarında ve giderek artan “emperyal” isteklerinde aramak gerekir.

Kuramın Ortaya Atılması ve Yayılması

- Aslında konuyla ilgili ilk “eskizler”, “yeni muhafazakar”ların bugünkü kadar etkili olamadıkları 1990’lı yıllara dayansa da, işlerlik kazanması George W. Bush dönemine kaldı.
- ABD, özellikle 11 Eylül olaylarının ardından, yeni bir tehdit algılaması tanımıyla birlikte, söz konusu bölgeye yönelik bazı “kuramsal” açılımlar yapmaya başladı
- Bu açılımlarda, 11 Eylül saldırılarında suçlu olarak ortaya konulan teröristlerin çoğunun Orta Doğu (Suudi) kökenli olması da, öne sürülen gerekçelere “alt yapı” yapıldı
- Söz konusu bölgenin, ABD için tehdit oluşturan alt yapısına vurgu yapıldı
- Bazı ABD’li yazarlar ve yetkililer, konunun yayılmasını ve tartışılmasını çeşitli yöntemlerle sağladılar

ABD'nin Konuyu "Takdimi"

- "Büyük OrtaDoğu bölgesi, sosyo-ekonomik ve siyasi bir kriz yaşıyor.
- Bölgedeki rejimler, modernizasyonun ve küreselleşmenin gerekliliklerine ayak uyduramıyor, bunları karşılayamıyorlar.
- Söz konusu siyasi ve sosyo-ekonomik kriz, bölgede radikalleşmenin ve anti-Amerikanizmin artmasına, kökleşmesine yol açıyor.
- Bu sorunla baş edebilmek için ABD, bölgede sosyal ve ekonomik reformların yapılması suretiyle, demokrasinin yerleşmesini sağlayacak yeni bir strateji geliştirmiştir."

Kavramın Yayılması

(Demeçler, inisiyatifler, makaleler, vb..)

■ İlk adımlar:

- ABD-O. Doğu Serbest Ticaret Bölgesi Önerisi
- ABD-O.Doğu Ortaklık İnisiyatifi şemsiyesi altında yardım programları (Aralık 2002)

■ Başkan Bush'un konuşmaları:

- National Endowment for Democracy adlı kuruluşun 20. kuruluş yılı töreninde (Kasım 2003) yaptığı konuşmasında
- Aynı tarihlerde, “State of the Union” konuşmasında

■ G-8 toplantısı için hazırlanan bir çalışma dökümanının (working paper) El-Hayat gazetesine “sızması” (14 Şubat 2004)

The US-Middle East Partnership Initiative

No. 772

Delivered December 12, 2002

THE U.S.-MIDDLE EAST PARTNERSHIP INITIATIVE: BUILDING HOPE FOR THE YEARS AHEAD

THE HONORABLE COLIN L. POWELL

ABD Dış İşleri Bakanlığı web sayfası

Home | Contact Us | Email this Page | FOIA | Privacy Notice | Archive | Search GO

U.S. DEPARTMENT of STATE

About the State Dept. | Press and Public Affairs | Travel and Living Abroad | Countries and Regions | International Issues | History, Education and Culture | Business Center | Other Services | Employment

Bureau of Near Eastern Affairs

Regional Topics

- Iraq
- Middle East Peace
- Global Coalition Against Terrorism
- Middle East Partnership Initiative
- Official Travel to the Region

Regional Topics

"It seems to me that we face four interconnected policy challenges in the Greater Middle East today. First, the challenge of helping Iraqis liberated from the tyranny of Saddam Hussein build the unified, stable and prosperous country that they and their neighbors so richly deserve. Second, the challenge of renewing progress toward the two-state vision which President Bush has outlined, and which is so deeply in the interests of Israelis as well as Palestinians. Third, the struggle against terrorists and their state sponsors, as well as against the spread of weapons of mass destruction. And fourth, and not least, the historic challenge of supporting efforts at economic and political reform in a region which has for too long known too little of either."

--Assistant Secretary Burns

[Address](#) to "The Marshall Legacy" conference

**The Transatlantic Community: Helping Build Peace, Prosperity,
and Security in the Greater Middle East
(Bakan Yardımcısı N. Burns)**

Turkey's Role in the Greater Middle East

By JED C. SNYDER

For much of the last five decades, Turkey has been regarded by many European observers as a strategic ally but not as a front line NATO member. Its status in the Alliance—as a developing Islamic state with a strong Ottoman tradition that is nonetheless linked to the West—tended more fense matters seemed to many Turks to be discounted. Arguments within the U.S. policy community asserting that Turkey's role as a Western partner was undervalued resonated only rarely in Europe.

This marginalization was reinforced by twin images of Turkey: one of a warlike people that for six centuries ruthlessly ruled an empire which encroached on Europe under a series of despotic Ottoman sultans; the other of a romanticized realm with harems, mosques, and dervishes. Neither depiction provides an insight into the Turkey of today.

After more than seven decades of secularization and modernization, Turkey is a paradox for those who wonder how this politically pluralistic, secular nation can comfortably fit in the Western community while also retaining a mosaic of Middle Eastern, European, and Asian influences.

Like its alliance partners, Turkey moved into the post-Cold War era unprepared for the new world order. It is

undergoing a reorientation in an environment characterized by the collapse of the Soviet Union and Warsaw Pact, conflict in the Balkans (vexed by an historic rivalry with Greece), newly independent states in Central Asia, instability in the Caucasus (Georgia and Azerbaijan) and the North Caucasus (Chechnya), a growing role in the Gulf (complicated by strained relations with Iraq and the Islamic regime in Iran), and Kurdish separatism fueled by a campaign of terror.

As Ankara's external threat perception evolves, its domestic situation has deteriorated under economic stagnation, shifting demographics, the transition from a state-controlled economy, Islam as a political force, sanctions against Iraq, failure to gain membership in the European Union, and declining aid from the United

States and Europe. Turkey does not face serious external threats, but several factors contribute to a sense among observers that it could become a security liability rather than an asset because of Cyprus, Greece, Bosnia, radical Islam, and alienation from Europe.

Finally, amidst cross-currents, Turkey must decide what model of state, and an inability to persuade Europe of its economic credentials.

National Stability and Identity

The legacy of Turkey's Ottoman heritage remains enduring both in Turkey and in Western Europe. Although the Ottoman Empire expired with World War I, many, particularly in Europe, anticipate a newly expansionist Turkey, disenchanted with the West, turning inwards toward its historic roots in Central Asia and the Middle East.

Many have questioned Turkish membership in the European Union (EU) on grounds that its ultimate orientation may be non-European or even anti-European. To Turks as well as some in Western Europe, however, this hostility toward its EU application is fueled by both European unemployment and resentment over the large number of Turkish guest workers, particularly in Germany. This is a symptom of an increasingly rightist approach to immigration, which is most acutely expressed in national, regional, and local elections in France as well as Germany.

JFQ
Autumn 1995

Turkey's Spheres of Interest and Influence

“Kapsama Alanındaki Ülkeler”

- 22 Arap ülkesi
- Pakistan
- Afganistan
- İran
- Türkiye
- İsrail

“Büyük Orta Doğu Projesi / İnisiyatifi

- “Kuram”, Arap kökenli uzmanlara hazırlattırılan BM’in “Arap İnsani Gelişme Raporları”na (2002, 2003) dayandırıldı
- Haziran 2004’de toplanacak G-8 toplantısı öncesinde hazırlanan döküman, Londra’da yayınlanan El-Hayat’a sızdırıldı (14 Şubat 2003)
- Dökümanda (Working Paper) 3 bölüm yer aldı:
 - Demokrasinin ve iyi “yönetişimin” (governance) teşvik edilmesi
 - Bilgi toplumunun yaratılması
 - Ekonomik fırsatların geliştirilmesi

Dökümana (Working paper) göre :

- Bölgede, BM Arap uzmanlarınca tanımlanan 3 temel eksik (özgürlük, bilgi ve kadınların haklardan yoksunluğu), G-8 devletlerinin milli çıkarları için tehdit oluşturmaktadır
- Bu koşullar devam ederse (değiştirilmezse) G-8'ler,
 - *Aşırılık*
 - *Terörizm*
 - *Uluslar arası suçlar*
 - *Yasa dışı göç*gibi yaşamsal sorunlarda artışla yüz yüze geleceklerdir.

“Bölgeyle ilgili mevcut durumu yansıtan istatistikler göz korkutucu boyuttadır”

- 22 Arap ülkesinin GSH'ları toplamı, İspanya'ninkinden azdır.
- Yetişkin Arapların yaklaşık % 40'ı (65 milyon) okur-yazar değildir ve bunlarında üçte ikisi kadınlardır.
- 2010 yılında 50 milyon genç, iş piyasasına girmek durumundadır. Bu sayı 2020'de 100 milyona ulaşacaktır. (Bu yeni katılımlara çözüm bulabilmek için, her yıl en az 6 milyon yeni iş açılması gerekmektedir.)
- Mevcut işsizlik oranları kalıcı olursa, bölgedeki işsizlerin sayısı 2010 yılında 25 milyona ulaşacaktır.
- Bölgedeki nüfusun üçte birinden fazlası günde 2 doların altında gelikle yaşamaktadır. Yaşam koşullarını geliştirebilmek için, mevcut ekonomik büyüme hızının (%3) iki katına çıkarılması gereklidir.

(..devam..)

- Toplam nüfusun ancak % 1.6'sı internete erişebilmektedir. Bu dünyadaki diğer bölgelerin tümünden kötüdür.
- Parlamentolarda kadınların oranı % 3.5'tir. Bu oran alt-Afrika ülkelerinde bile % 8.4'tür.
- Erişkin Arapların % 51'i başta Avrupa ülkeleri olmak üzere, diğer ülkelere göç etmek istediklerini söylemektedirler.

“Mevcut koşullar sürerse:”

- Bölge yol ayrımındadır
- İşsiz, eğitimsiz ve yoksul nüfus her yıl artacaktır
- Bu durum, bölgenin istikrarına ve G-8 ülkelerinin ortak çıkarlarına doğrudan tehdit oluşturmaktadır

American Enterprise Institute for Public Policy Research

May 2005

Without Reforms, the Mideast Risks Revolution

By Danielle Pletka

Only economic liberalization and political freedom can quell the frustration that breeds Islamic extremism in the Middle East.

The Arab world is at a crossroads, with the status quo unsustainable. It is a region full to bursting, with economies that cannot sustain a growing population and a lack of political breathing room that promises no outlet for frustration with government shortcomings. Ask from where the constituency for Islamic extremism comes, and it is here, in the anger of economic frustration and above. One might reasonably question their bonafides in demanding organic, homegrown change; however, more credible reformers have insisted that if the energy comes only from the outside, then reform will fail. But is there a genuine impetus from the grass roots, from the 300 million people of the Arab world? Or is this an idea hatched in America's untested foreign policy halls?

On the Issues

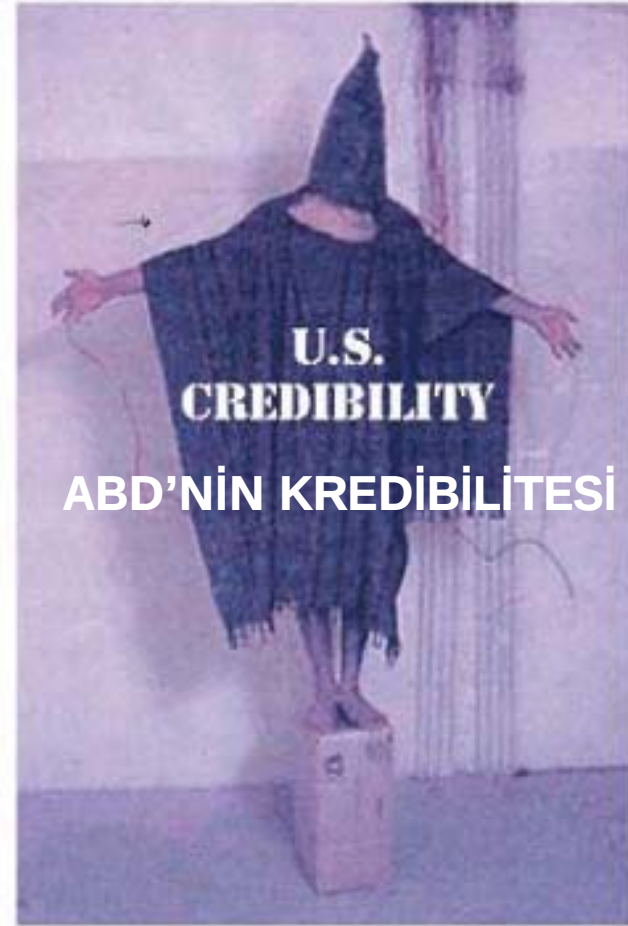
Bush Yönetimine göre
“Yapılması Gerekenler”in
bir dizi alt başlığı var..

Ve bunların bir çoğu da yapıldı,
yapılıyor.....

İşte bazı sonuçlar:

ABD Basınında Yer Alan Karikatürler..

**ANOTHER
CASUALTY
IN IRAQ**

VIC HARVILLE
BOSTON, MASS. 02118

ABD Basınında Yer Alan Karikatürler..

Irak'a, Kitle İmha Silahları Olduğu İçin Müdahale Edildi !!!

“Küreselleşme”

- Kissinger, Fukuyama, Alan Friedman, Kagan gibi yazarlar “küreselleşme”yi; **“ABD’nin ekonomik, kültürel ve siyasi normlarının dünya üzerinde yayılması ve kabul edilmesi”** olarak görüyorlardı.
- ABD 4 Yıllık Savunma Raporları, küreselleşmenin korunmasını ve geliştirilmesini (piyasaların, enerji ve doğal kaynakların ABD’nin erişimine açık kalmasını) **“yaşamsal ulusal çıkarlar”** listesine koymuştu.

(Ergin Yıldızoğlu, Stratejik Analiz)

Kissinger'dan Bugüne...

- 1973-74 petrol krizinde ABD'nin S. Arabistan B. Elçisi olan *James Akin*, 1975 yılında Harper's'da yayınlanan bir yazıyı anımsıyor: “*Seizing Arab Oil*”.. Yazarı Miles Ignotus (?).
- Bu yazıdaki temel görüşe göre, “ABD'nin ekonomik ve politik sorunlarının çözülmesi için, Arap petrolü ele geçirilmeli, Oklahoma'lılar ve Teksas'lılar tarafından işletilmeli” idi.
- TV'lerde bu anlayış sahiplerini “çılgın, kriminal ya da Sovyet ajanı” olarak tanımlayan ve karşı çıkan Akin, bir süre sonra işinden oldu. Zira bu fikir, dönemin Dışişleri Bakanı Kissinger'e ait idi. Aynı görüş, bugün “neo-con”lar tarafından yeniden devreye konulmaya çalışılıyor.

Adım Adım Körfezin ve Avrasya'nın Kontrolü...

1. **Rapid Deployment Force** (1980-Carter Doktrini) “Bir dış gücün Körfez’i kontrole kalkışması, ABD’nin yaşamsal çıkarlarına saldırıdır ve askeri güç dahil, her yolla engellenecektir.”
2. **The Central Command** (1980’ler-Reagan) ABD’de yeni ve merkezi bir komutanlık, Körfez’den ve Doğu Afrika’dan Afganistan’a kadar sorumlu. Anti-Sovyet bir ittifak çabası (Türkiye-İsrail-S. Arabistan). Suudilere ve Körfez’e milyarlarca dolarlık silah satışı.
3. **Körfez savaşı** S. Arabistan, ticari ve askeri alanda “kaynak çeşitliliği”ne yöneldi. Körfez Savaşı, durumu eski haline getirdi. Savaş sonrası ABD, Suudilere 10 yılda 43, Körfez’e 16 milyar \$’lık silah sattı. Irak’ta uçuşa kapalı bölgeler oluşturuldu.
4. **Afganistan** Teröre karşı “ucu açık savaş” başladı. 2003 savunma bütçesi 400 milyar \$. Bunun 60 milyar \$’ı Körfez’e. Askeri tesisler Körfez’den, Hint Okyanusu’nda Diego Garcia’ya, Afrika’da Cibuti’ye.. Özbekistan ve Kırgızistan’a..
5. **Irak** Project for the New American Century-Neocons. Perle, Kagan, Wolfowitz, Woolsey, Cheney, Rumsfeld, Lewis Libby, Elliot Abrams, Halilzad.. Bunlar Nixon ve Ford’la da vardı.
6. **“Yeni Dünya Düzeni”, “Küreselleşme”, “Orta Doğu Barış Prosesi”, “Yol Haritası”, “Büyük Orta Doğu Projesi”, “Daha Geniş Orta Doğu / K. Afrika”... ????**

Prof. Michael Klare:

“Irak’ın kontrolü, petrolün yakıt olarak değil, *güç* olarak kullanımı içindir.

İran Körfezi’nin kontrolü;

Avrupa’nın, Japonya’nın ve Çin’in kontrolü içindir.

Böylece, ‘musluk’ bizim elimizin altında olacaktır.”

“Control over the Persian Gulf translates into control over Europe, Japan and China. It is having our hand on the spigot.”

(Thirty Year Itch, Robert Dreyfuss, motherjones.com, March 1, 2003)

Dünya Üretilebilir Petrol Rezervleri

1200.7 milyar varil (2005 sonu)

K. Amerika
59.5 milyar varil

Avrupa
18.4 milyar v.

BDT
122.9 milyar v.

O. Doğu
743 milyar v.

Asya Pasifik
40.2 milyar v.

G., Orta Amerika
103.5 milyar v.

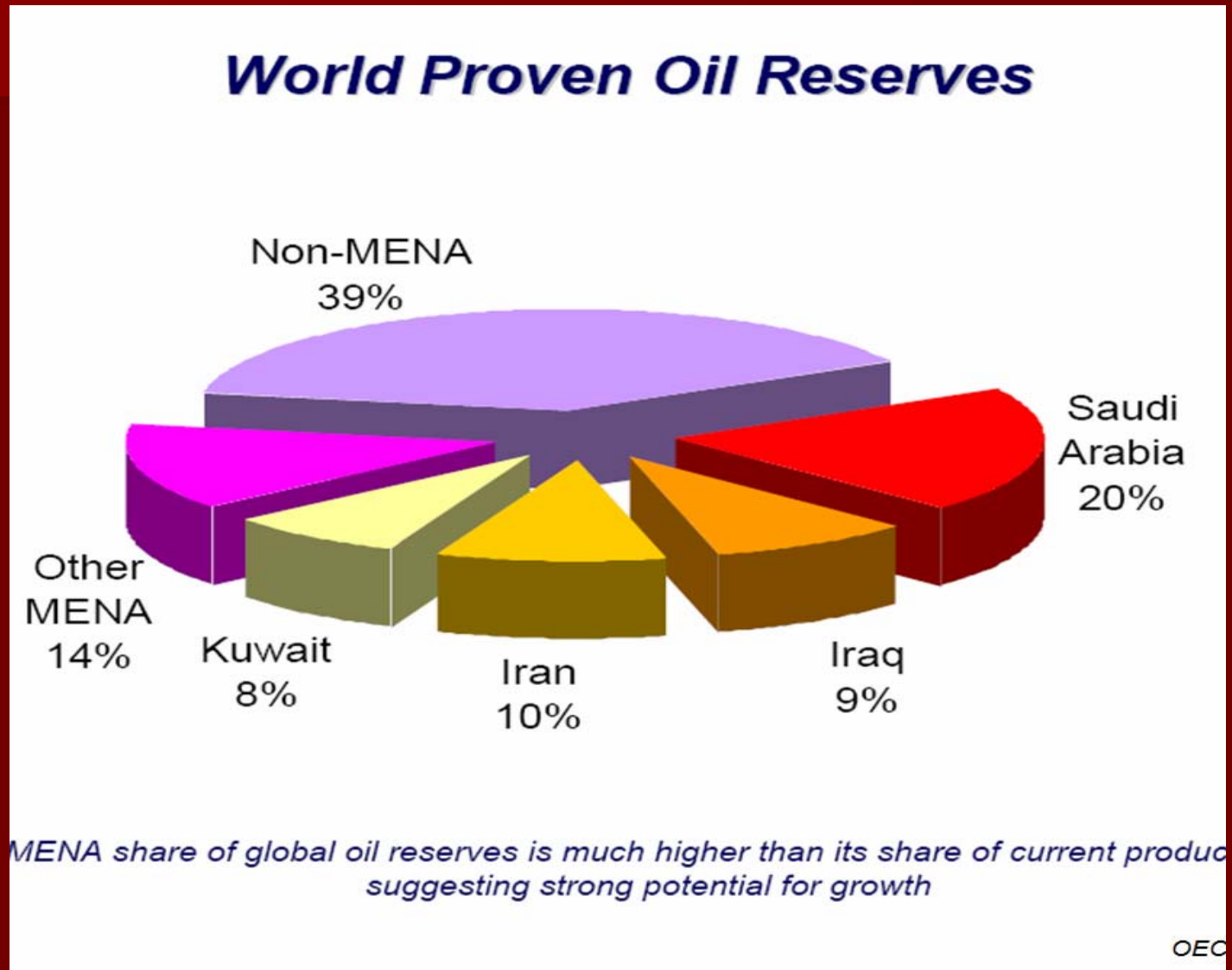
Afrika
114.3 milyar v.

Rezervin Üretime Oranı:
40.6 yıl

Source: BP Annual Statistical Review

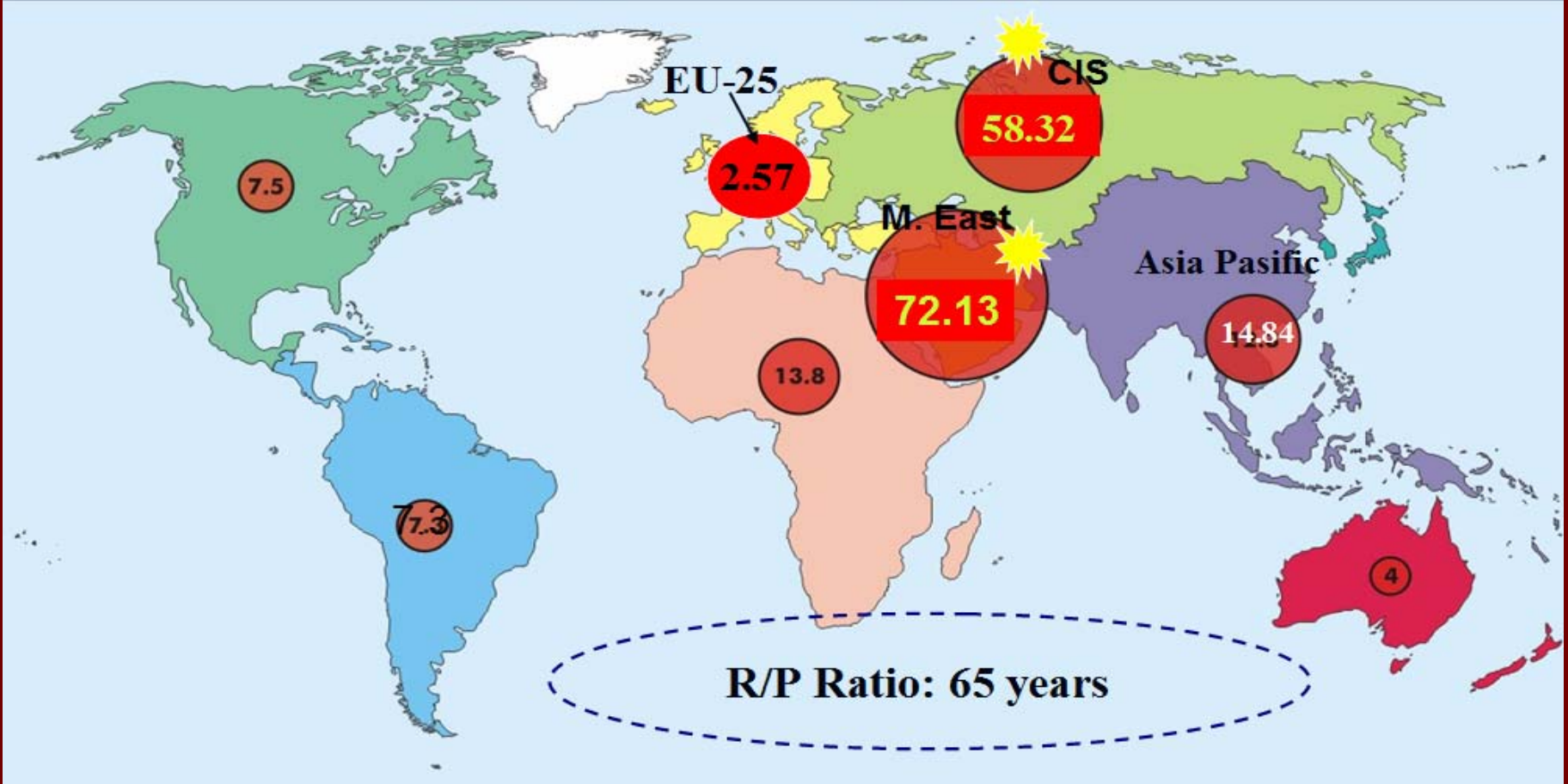

İspatlanmış petrol rezervlerinin % 71'i Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da....

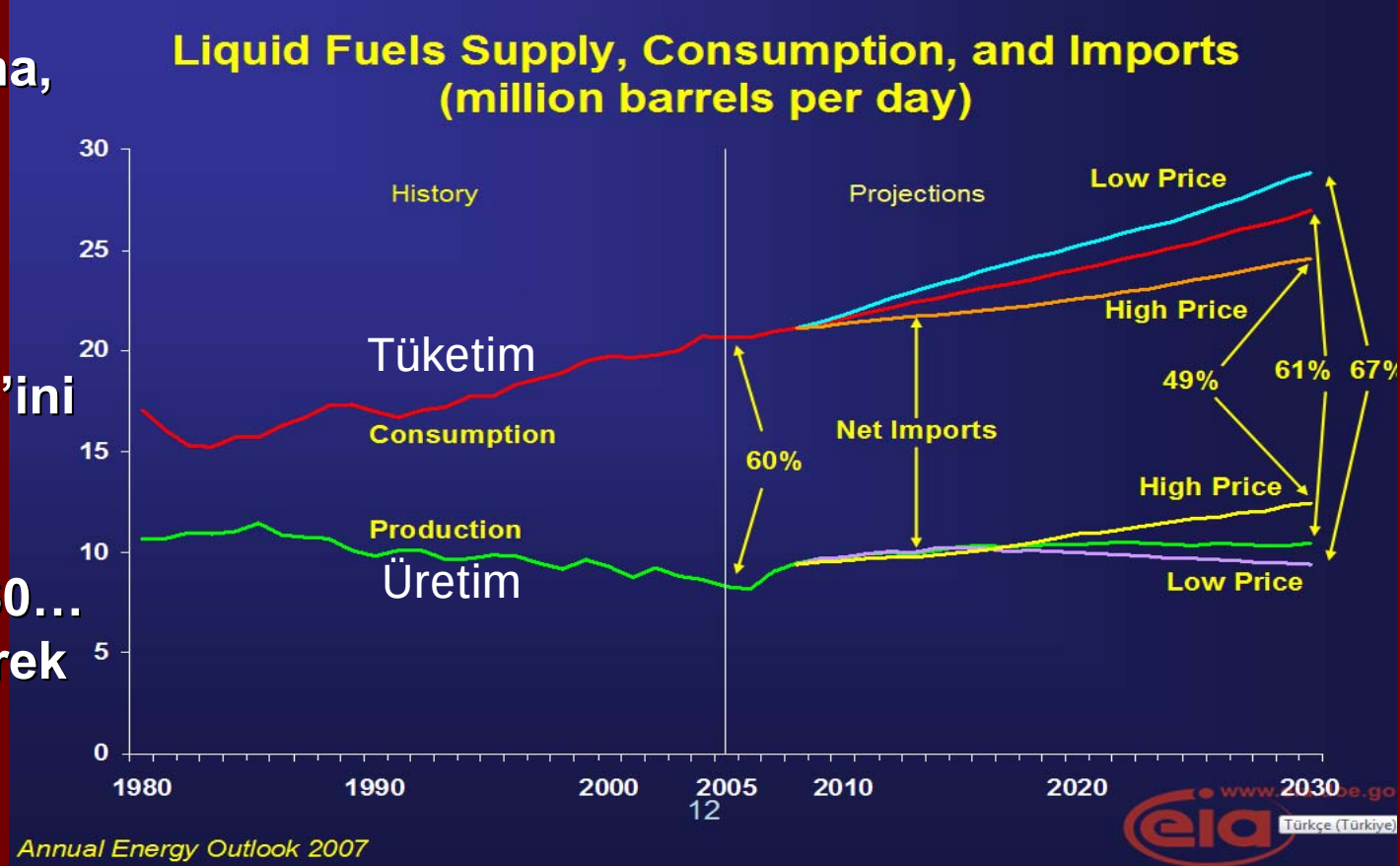
Dünya gaz rezervlerinin % 40'ı Orta Doğu'da, % 8'i Afrika'da...

World Recoverable Gas Reserves
180 trillion cubic meters (end 2005; *BP*)

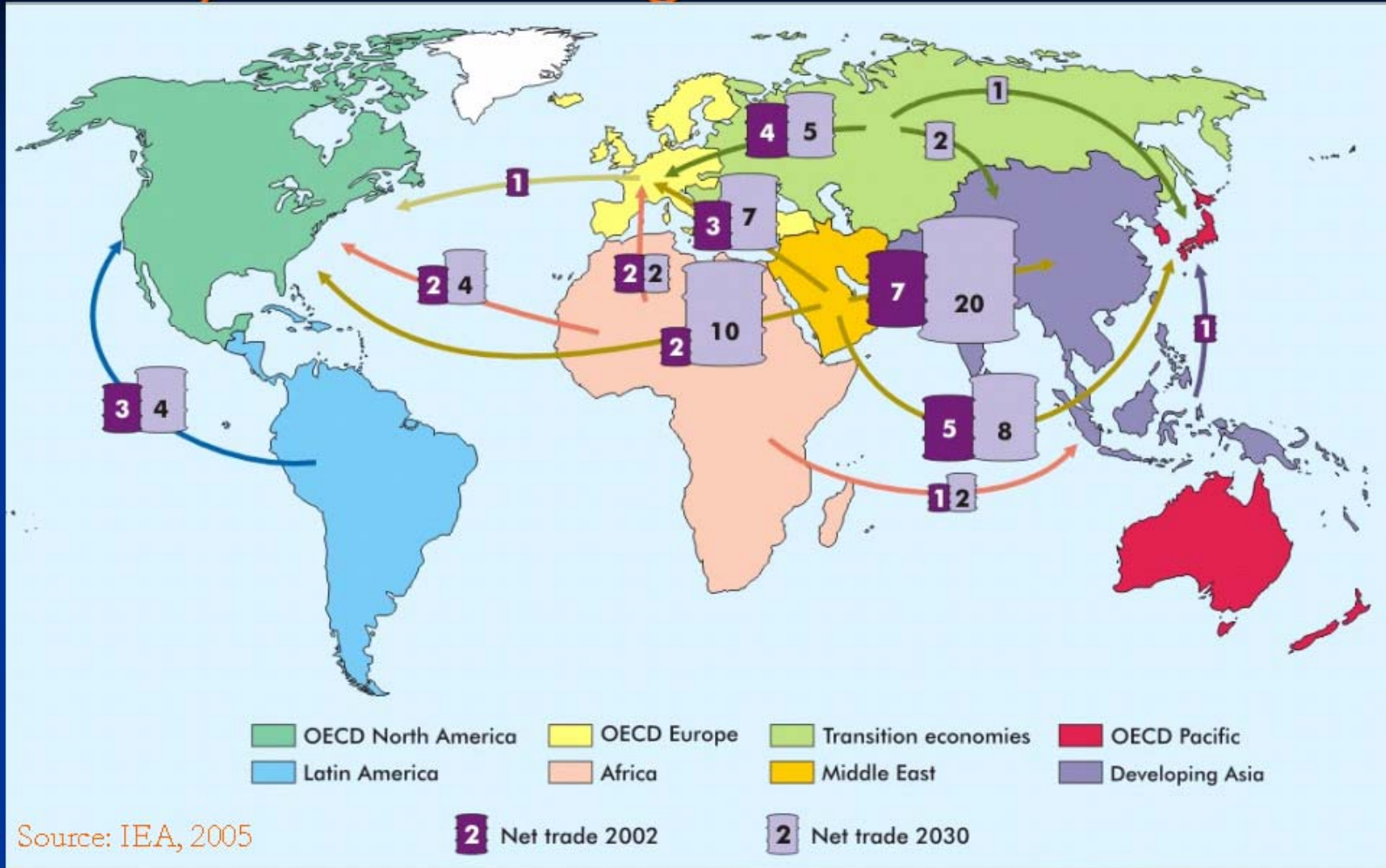
ABD'nin petrolde artan dış bağımlılığı

- ABD tek başına, dünyada tüketilen ham petrolün % 25'ini, benzinin % 45'ini tüketiyor.
- Petrolde dışa bağımlılığı % 60... Bu oran, giderek artıyor.

Dünya Bölgeler arası Petrol Ticareti

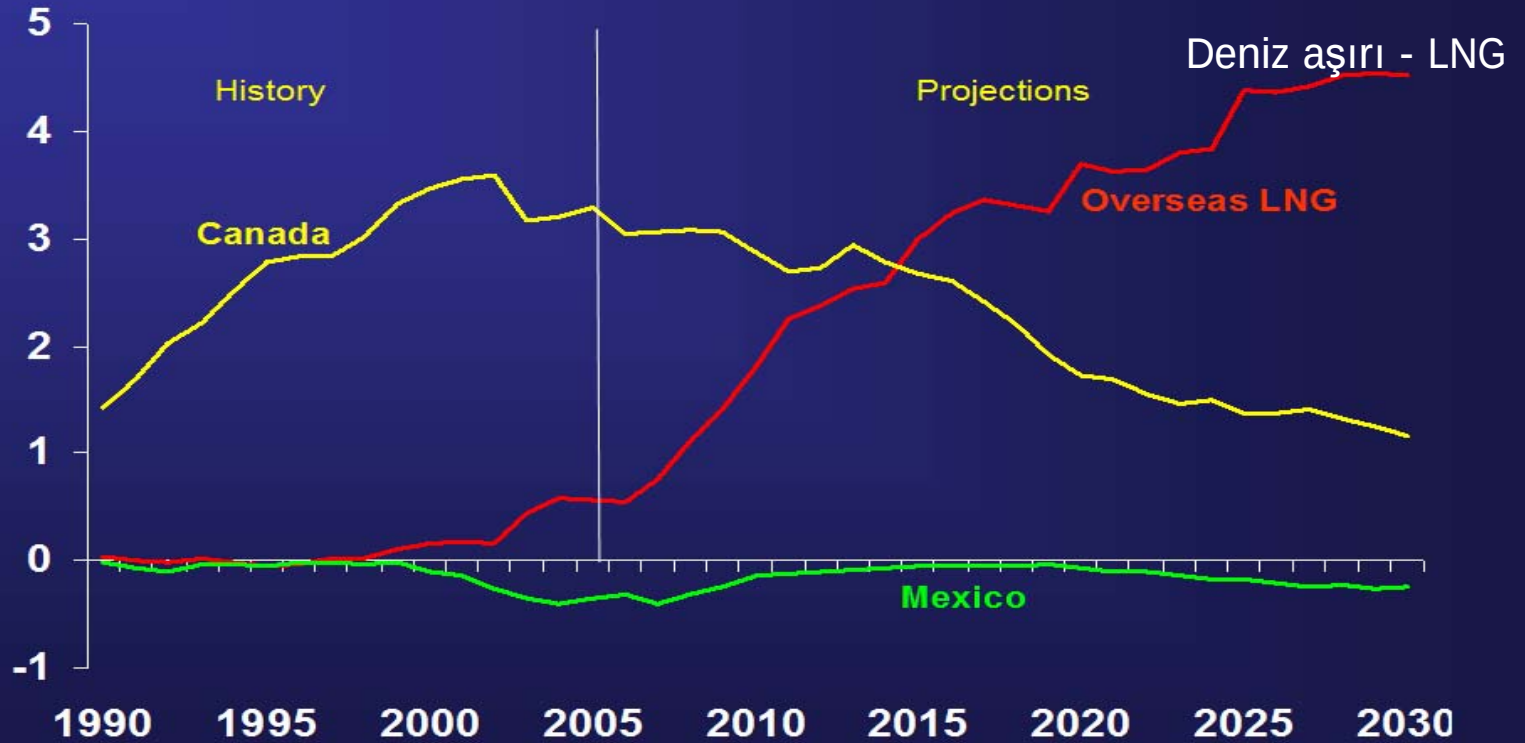
Major Net Inter-Regional Oil Trade Flows

**Petrol ticareti, 2030'a kadar 2 kat artacak.
Ek ihracatın tamamına yakını, Orta Doğu bölgesinden gelecek.**

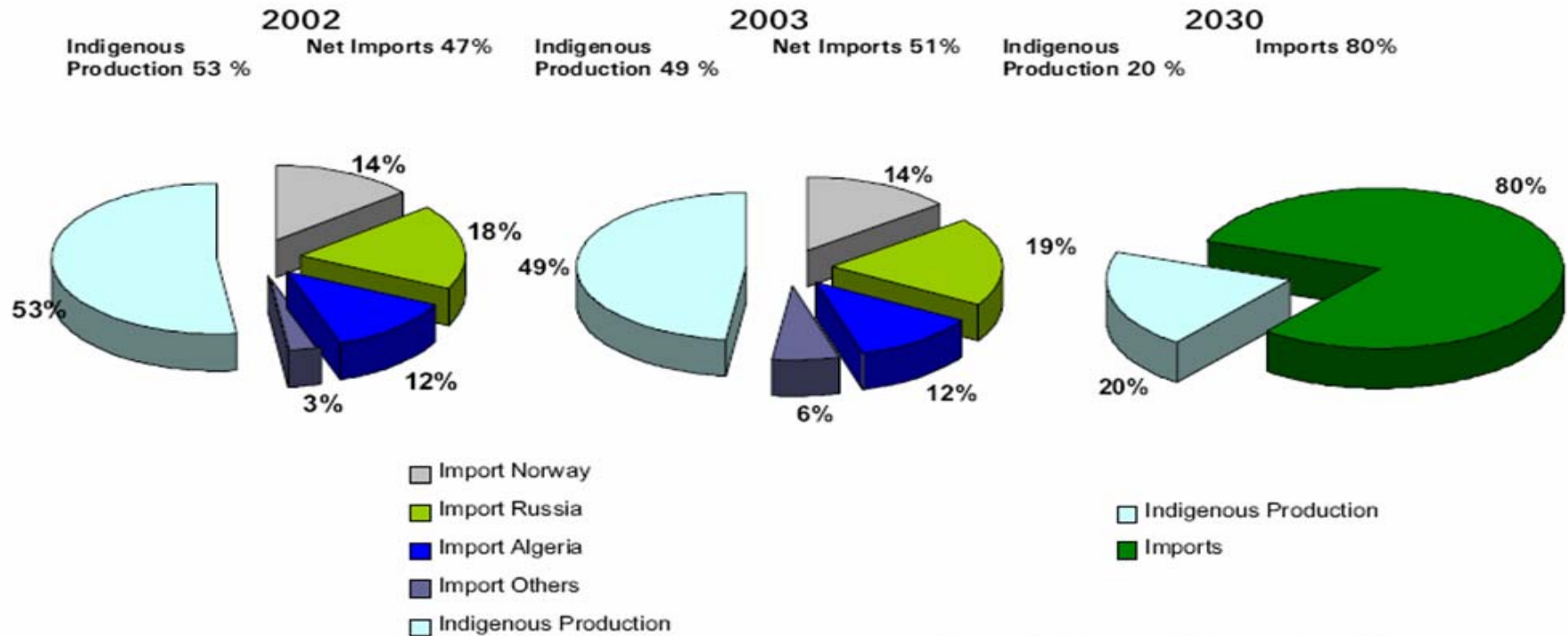
ABD'nin Doğal Gaz Üretim, Tüketim ve İthalatı

**U.S. Net Imports of Natural Gas, 1990-2030
(trillion cubic feet)**

AB'nin Doğal Gaz Talebi

Sources of Natural Gas Supply - European Union

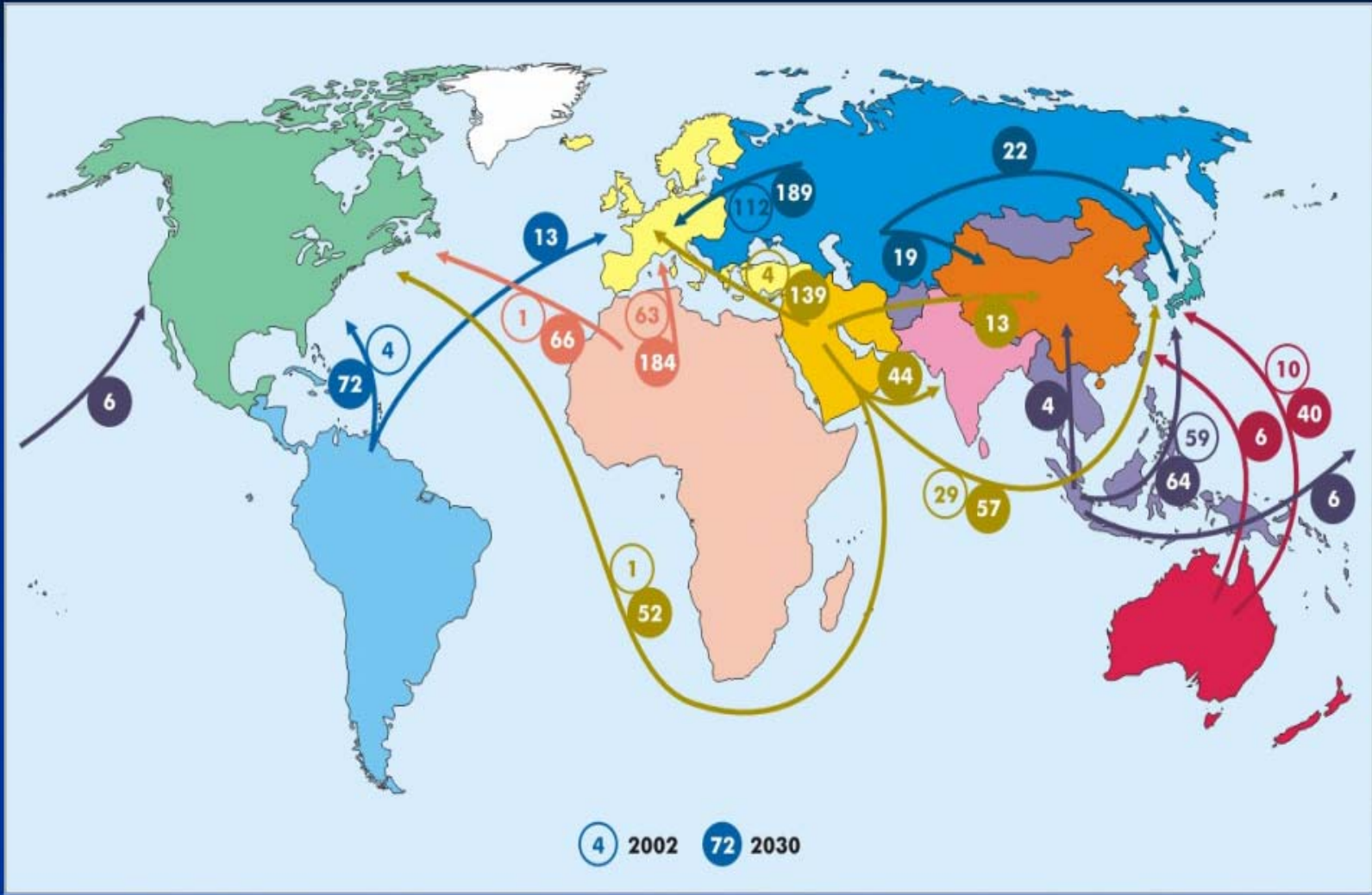

Source: Eurogas

Source: EU-forecast, EU Energy, Issue 86, July 2nd, 2004

Dünya Bölgeler arası Doğal Gaz Ticareti

Major Net Inter-Regional Gas Trade Flows

**Doğal gaz ticareti, 2030'a kadar 3 kat artacak.
Ek ihracatın çoğu, Orta Doğu, Afrika ve Rusya'dan gelecek.**

İspatlanmış Petrol Rezervleri (2006 sonu)

(BP, Haziran 2007)

Oil

Proved reserves	At end 1986 Thousand million barrels	At end 1996 Thousand million barrels	At end 2005 Thousand million barrels	Thousand million tonnes	At end 2006 Thousand million barrels	Share of total
USA	35.1	29.8	29.9	3.7	29.9	2.5%
Canada	11.7	11.0	17.1	2.4	17.1	1.4%
Mexico	54.9	48.5	13.7	1.7	12.9	1.1%
Total North America	101.6	89.3	60.7	7.8	59.9	5.0%
Argentina	2.2	2.6	2.0	0.3	2.0	0.2%
Brazil	2.4	6.7	11.8	1.7	12.2	1.0%
Colombia	1.7	2.8	1.5	0.2	1.5	0.1%
Ecuador	1.2	3.5	4.9	0.7	4.7	0.4%
Peru	0.5	0.8	1.1	0.1	1.1	0.1%
Trinidad & Tobago	0.6	0.7	0.8	0.1	0.8	0.1%
Venezuela	55.5	72.7	80.0	11.5	80.0	6.6%
Other S. & Cent. America	0.5	1.1	1.3	0.2	1.3	0.1%
Total S. & Cent. America	64.6	90.8	103.2	14.8	103.5	8.6%
Azerbaijan	n/a	n/a	7.0	1.0	7.0	0.6%
Denmark	0.4	0.9	1.3	0.2	1.2	0.1%
Italy	0.6	0.7	0.8	0.1	0.7	0.1%
Kazakhstan	n/a	n/a	39.8	5.5	39.8	3.3%
Norway	6.1	11.6	9.6	1.1	8.5	0.7%
Romania	1.4	1.0	0.4	0.1	0.4	•
Russian Federation	n/a	n/a	79.1	10.9	79.5	6.6%
Turkmenistan	n/a	n/a	0.5	0.1	0.5	•
United Kingdom	5.3	5.0	3.9	0.5	3.9	0.3%
Uzbekistan	n/a	n/a	0.6	0.1	0.6	•
Other Europe & Eurasia	63.0	63.5	2.2	0.3	2.2	0.2%
Total Europe & Eurasia	76.8	82.6	145.2	19.7	144.4	12.0%

İspatlanmış Gaz Rezervleri (2006 sonu)

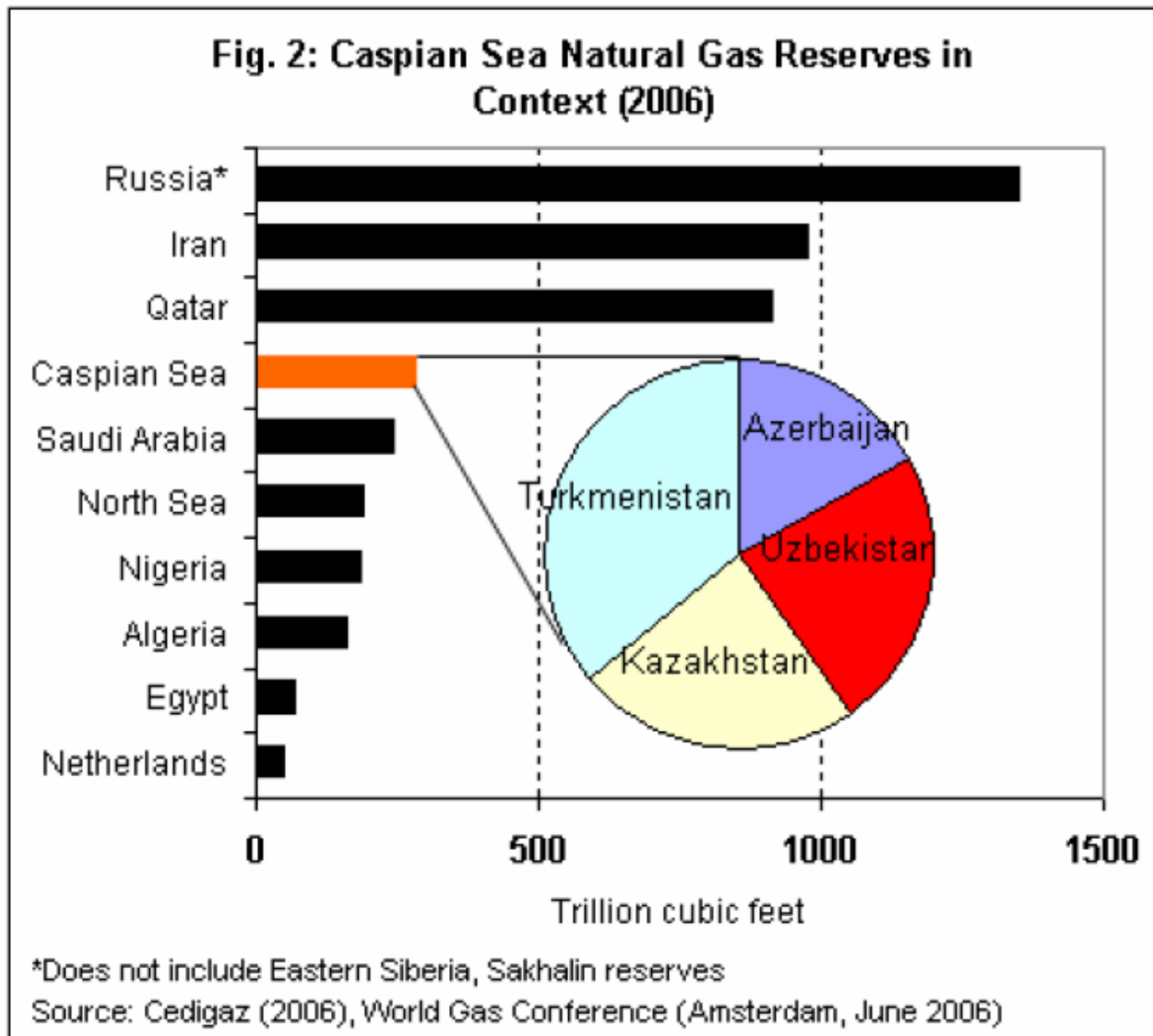
(BP, Haziran 2007)

Natural gas

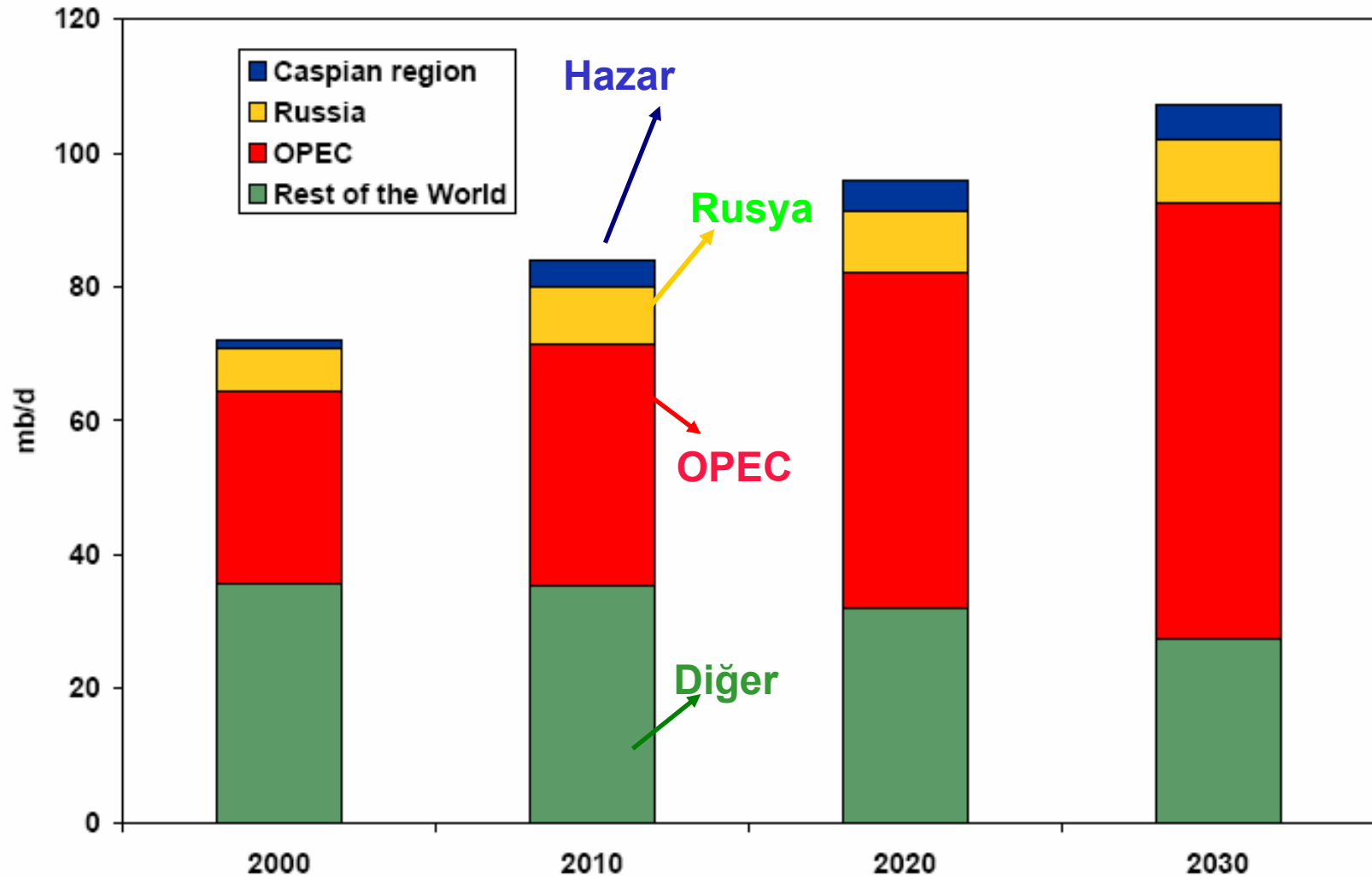
Proved reserves

	At end 1986 Trillion cubic metres	At end 1996 Trillion cubic metres	At end 2005 Trillion cubic metres	Trillion cubic feet	At end 2006 Trillion cubic metres	Share of total
USA	5.36	4.66	5.79	209.15	5.93	3.3%
Canada	2.75	1.94	1.63	58.77	1.67	0.9%
Mexico	2.15	1.81	0.41	13.70	0.39	0.2%
Total North America	10.26	8.41	7.83	281.62	7.98	4.4%
Argentina	0.67	0.64	0.44	14.65	0.42	0.2%
Bolivia	0.14	0.11	0.74	26.12	0.74	0.4%
Brazil	0.10	0.16	0.31	12.28	0.35	0.2%
Colombia	0.11	0.22	0.11	4.34	0.12	0.1%
Peru	0.06	0.20	0.33	12.00	0.34	0.2%
Trinidad & Tobago	0.31	0.46	0.53	18.71	0.53	0.3%
Venezuela	2.62	4.05	4.32	152.32	4.32	2.4%
Other S. & Cent. America	0.23	0.22	0.07	2.40	0.07	*
Total S. & Cent. America	4.24	6.06	6.85	242.83	6.88	3.8%
Azerbaijan	n/a	n/a	1.35	47.66	1.35	0.7%
Denmark	0.07	0.11	0.07	2.72	0.08	*
Germany	0.38	0.22	0.18	5.47	0.16	0.1%
Italy	0.27	0.28	0.17	5.63	0.16	0.1%
Kazakhstan	n/a	n/a	3.00	105.90	3.00	1.7%
Netherlands	1.82	1.77	1.39	47.55	1.35	0.7%
Norway	2.30	3.00	3.01	102.09	2.89	1.6%
Poland	0.17	0.15	0.11	3.67	0.10	0.1%
Romania	0.24	0.39	0.63	22.17	0.63	0.3%
Russian Federation	n/a	n/a	47.66	1692.87	47.66	26.2%

Hazar Bölgesi Gaz Rezervleri Kıyaslaması - 2006

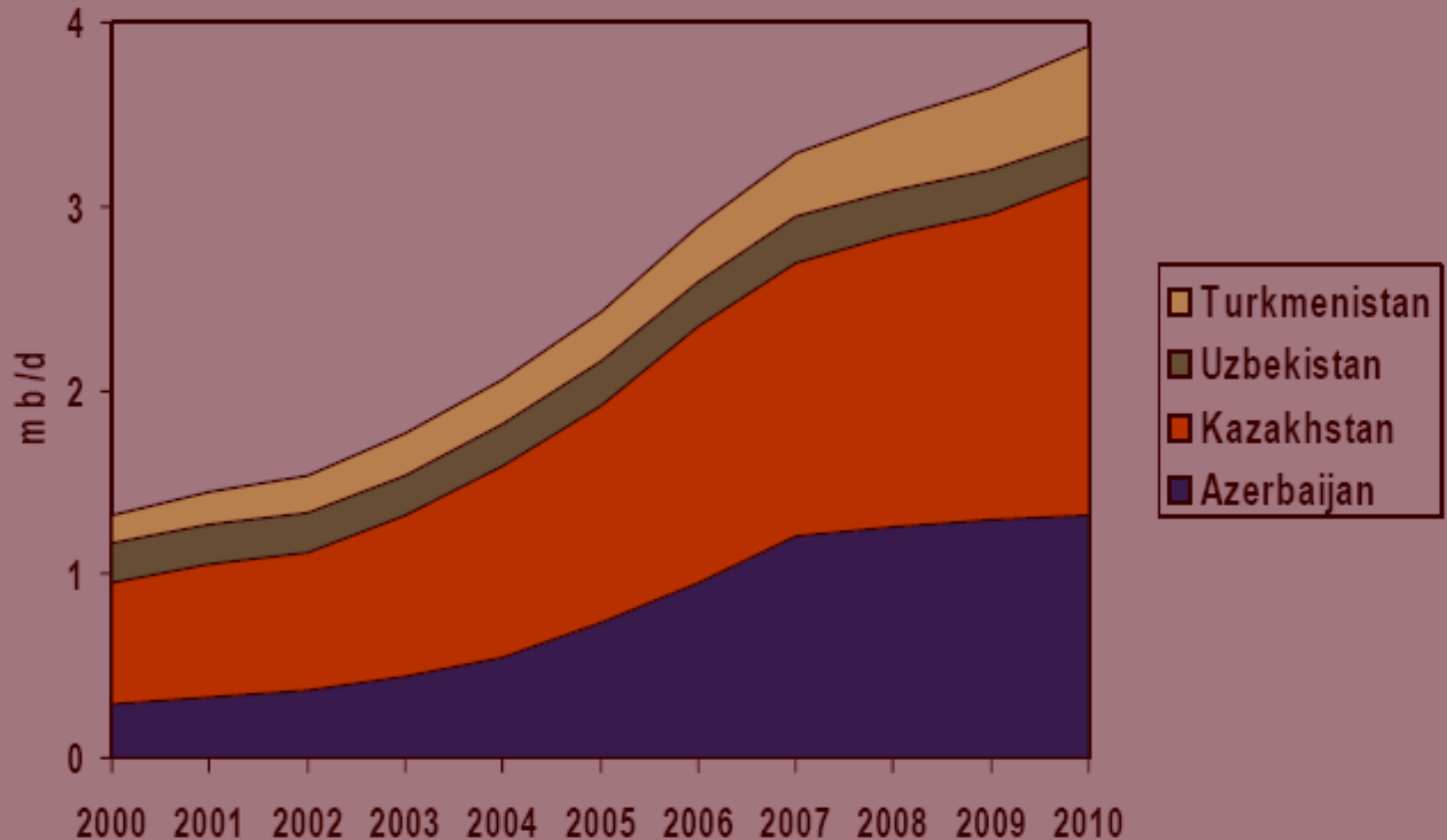
2030 Yılına Kadar Dünya Petrol Üretimine Katkılar

2010 Yılına Kadar Hazar Petrol Üretim Tahmini

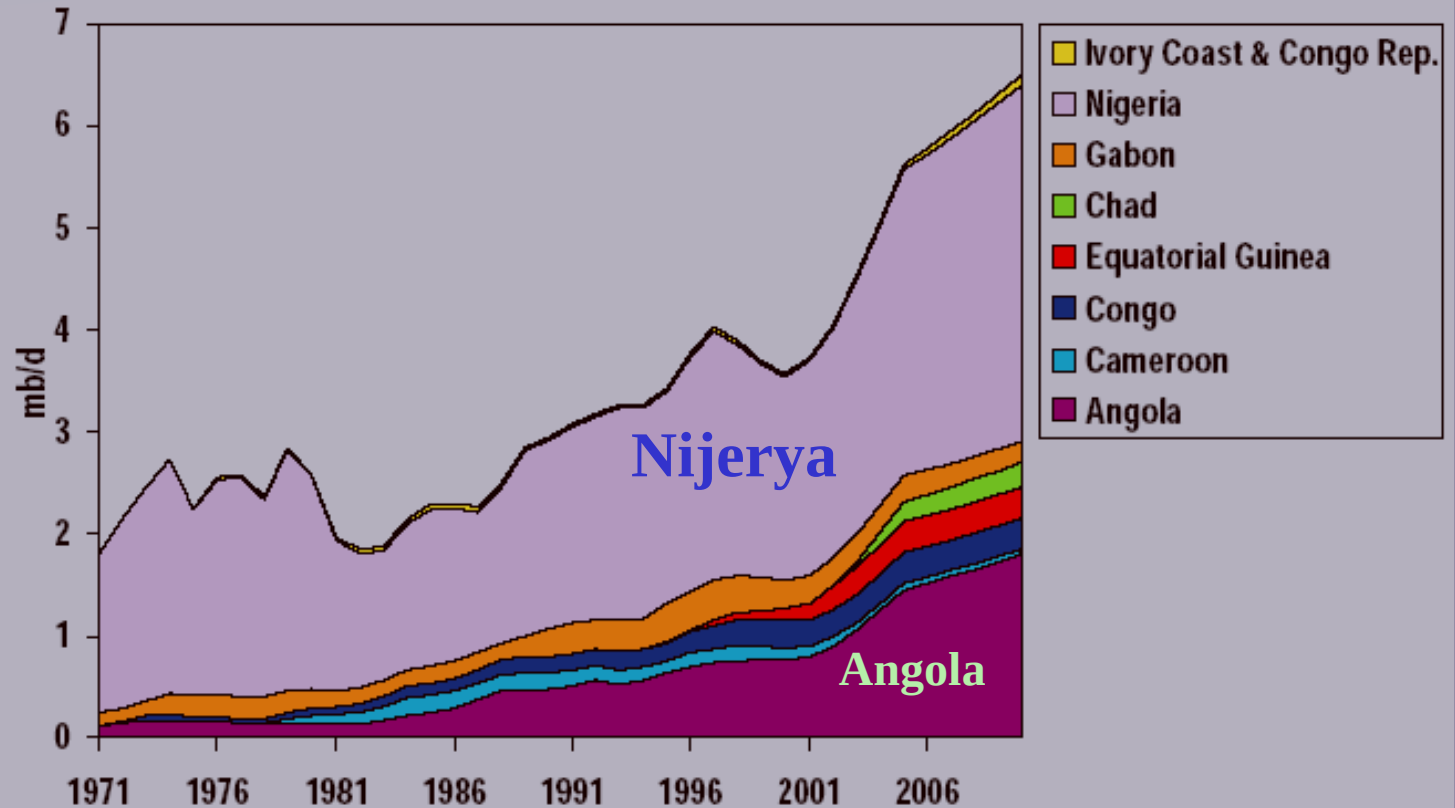
Caspian Oil Production

Batı Afrika Petrol Üretiminin Önemi

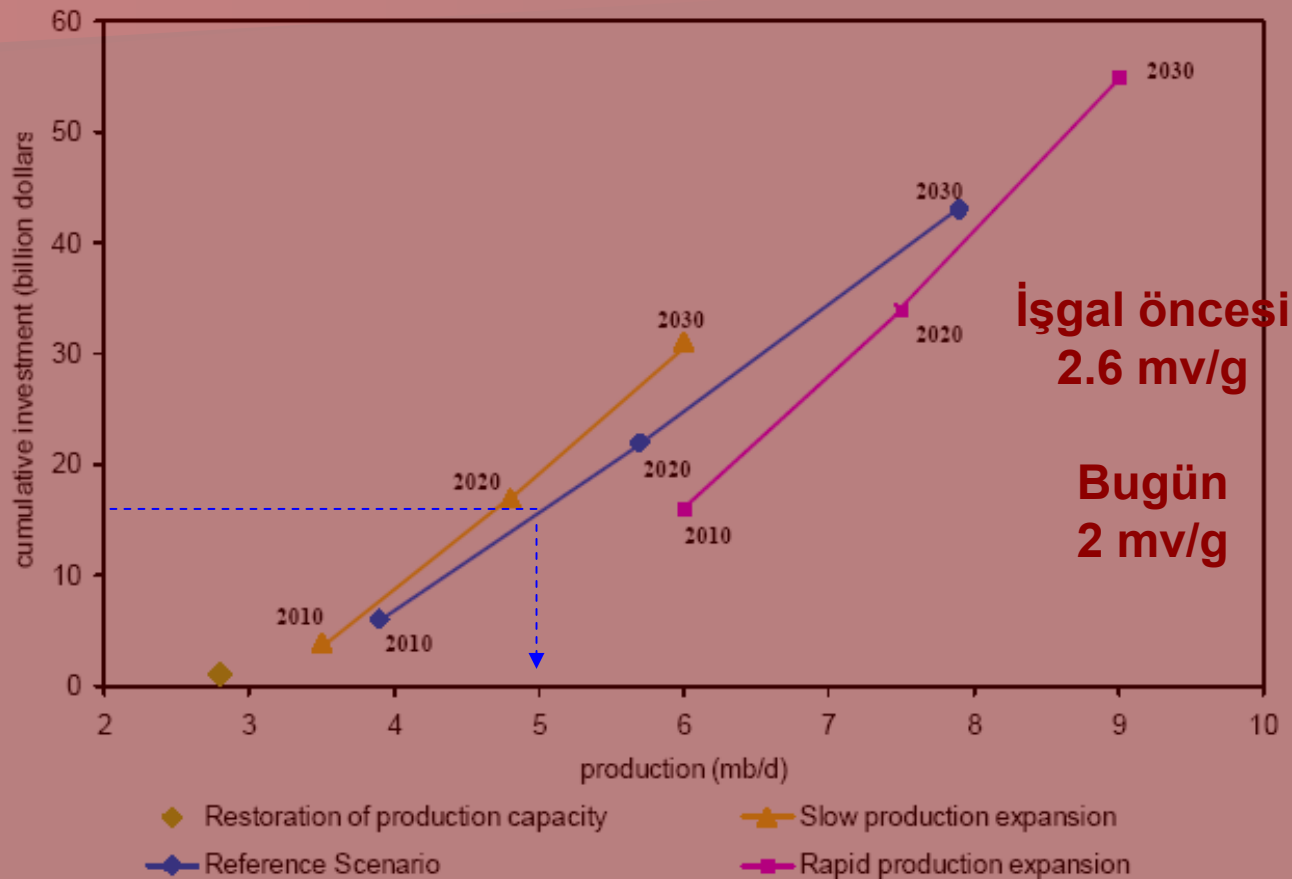
West Africa Oil Production

West Africa production could reach 6.5 mb/d in 2010, driven by Nigeria and deepwater production in Angola

Irak Üretim Tahminleri

Iraq Oil Investment Scenarios

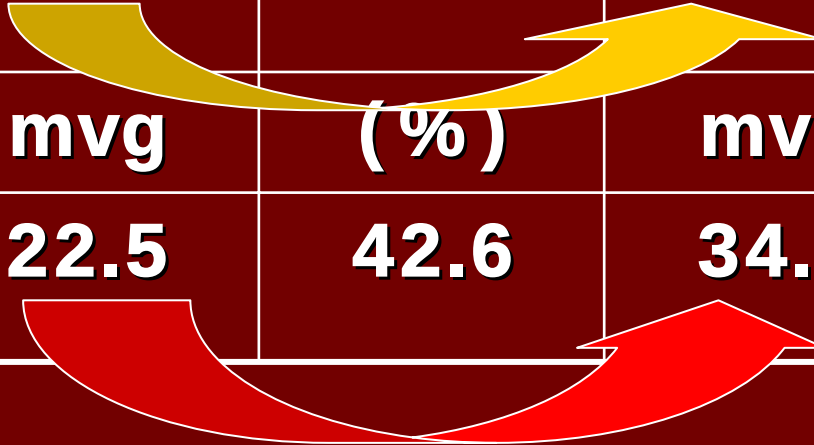
Iraq will need to invest around \$5 billion to raise oil production capacity to almost 4mb/d by 2010 in the Reference Scenario

Dünya Petrol Ticaretinde

OPEC ve Basra Körfez'inin Önemi

(2001-2030)

	2003		2030	
OPEC İhracatı	mvg	(%)	mvg	(%)
	31.7	60	48.5	62.7
OPEC Körfez İhracatı	mvg	(%)	mvg	(%)
	22.5	42.6	34.3	44.3

Kaynak: ABD Enerji Bakanlığı, Mayıs 2006

Temel Hedefler

- Petrol ve gaz sahalarının (üretimin) kontrolü
- Petrol ve gazın, kesintisiz olarak taşınması (taşıma yollarının kontrolü)
 - Boruhatları
 - Su yolları
 - Diğer
- Diğer “güçlerin” aynı yöndeki çabalarına karşı etkin olabilmek

The Foreign Policy Challenge of Energy Dependence

- **Enerji bağımlılığı, ABD dış politikası açısından 5 ayrı ve giderek büyüyen sorun yaratmaktadır:**
 - 1. Polika belirleyicileri, kabul etmelidirler ki, önümüzdeki 20 yılda Batı, dünyanın en zengin enerji bölgesi olan Orta Doğu ile olan mevcut ekonomik ve güvenlik bağlantısının yerine ikame edecek bir alternatif bulması olanaksızdır.**
 - 2. ABD kaynaklarını çeşitlendirme çabalarını yoğunlaştırmak zorundadır ...**
 - 3. ABD, “petrol laneti”nin güvenlik ve ekonomiyle ilgili sonuçlarını kavramak zorundadır: Enerji zenginliği, uzun dönemli toplumsal kazanımlara döndürülemediği takdirde, yoksulluk ve çatışmalar artacak, hem enerji güvenliği hem de uluslar arası güvenlik tehlikeye girecektir.**

The Foreign Policy Challenge of Energy Dependence

4. ABD petrol için, istikrarsız ve kötü yönetilen ülkelere dayalı (bağımlı) olma zorunluluğu sürerken, istikrarsızlığın bu temel nedenlerine çözüm olabilecek yeni politik ve ekonomik stratejiler geliştirmek zorundadır.
5. ABD'nin, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerle, ortak güvenlik anlayışını geliştirmek için koalisyonlar kurma ihtiyacı vardır. Buna Orta Doğu'da yapısal reform, Afrika'da şeffaflık, Rusya ve Orta Asya'da hukukun üstünlüğünün sağlanması gibi konular dahildir.

ABD: Enerji ve Dış Politika İlişkisi

- “Sanayi devriminden bu yana, enerji ve onun arzının güvenliğini sağlamak, dünyadaki tüm güçlerin en temel hareket noktası olmuştur.
- Önümüzdeki on yıllarda, zengin kömür ve gaz kaynakları, kaynak çeşitliliği açısından önemli rol oynayacaklardır; ancak petrol, başlıca enerji kaynağı olma konumunu, yakın gelecekte de sürdürecektir.
- Gerçekçi olmalı ve görmeliyiz ki, rüzgar, güneş ve nükleer, sınırlı alternatifler olarak kalacaklar; hidrojene dayalı bir ekonomi ise, en iyimser tahminle on yıllar ötesindedir..”

James R. Schlesinger, “Energy and Security: Toward a New Foreign Policy Strategy” 2005

ABD Neleri Hedefliyor ?

- “Küreselleşme”nin bazı kavramlarla süslenerek, yayılımının sağlanması, uluslar arası direncin en aza indirilmesi
- **Entegre olmamakta direnen (!) ülkelere,” işgal dahil zorla erişim”**
- “Piyasa” olarak görülen ülkelere, yasal ve idari düzenlemelerin, tek tip ve tercüme metinlerle dayatılması ve ihraç edilen sermayenin en kısa, kesintisiz ve en karlı biçimde geri dönüşünün temini.
- **Dünya Bankası ve IMF kanalı ile “yeniden yapılandırma !”**
- **Enerji kaynağı bakımından zengin ülkelere, tek tip Üretim Paylaşım Anlaşmaları’nın (Production Sharing Agreements) kabul ettirilmesi**
- **Enerji ihraç yollarının kontrolü; yükselen güçlerin enerji nakil yollarını kontrol altına almak**
- **Dünya (enerji) ticaretinin kontrolü**
- **Petrol fiyatlarının/OPEC’in kontrolü**

Yanıtlanması Gereken Soru Şudur: “Şablon mu, Yoksa Özgün Model mi ?”

Dünya Bankası
Model Yasalar:
4628
4646, vb...

Türkiye'de Enerji Durumu

- YİD
- Yİ
- Serbest Üretim Şirketleri
- İHD
- Mobil

- Al ya da Öde
- Satın Alma Garantileri
- Hazine Garantisi
- Tahkim

• 4628

- Kullanılmayan Yerli Kaynaklar

- Politika ve Yönetim Hataları

öde” riski nedeniyle Hazine’ye yük

Hazine’nin üstleneceği muhtemel riskler tablosu

milyon \$

Yıllar	Beklentide üstlenilecek Maliyet	Doğal gaz al yada öde maliyeti	Toplam
2003	905	128	1.033
2004	1.040	0	1.040
2005	924	535	1.459
2006	1.003	1.038	2.041
2007	1.013	1.423	2.435
2008	1.088	1.783	2.871
2009	1.249	2.051	3.299
2010	1.026	2.157	3.183
2011	1.006	2.140	3.147
2012	1.053	1.164	2.217
2013	1.144	972	2.116
2014	1.208	225	1.433
2015	1.298	0	1.298
2016	1.283	0	1.283
2017	1.230	0	1.230
2018	1.299	0	1.299
2019	783	0	783
Toplam	18.553	13.616	32.169

15 Eylül 2003, Erdal Sağlam, Milliyet

Enerji Sektöründeki Sorunların Hazine'ye (yani vatandaşa) Yansıması

- **2003-2019 yılları arasında Hazine'ye yük:**
 - **Garantili elektrik alım sözleşmeleri: 70 mr \$**
 - **Doğal gaz ithalatı: 90 mr \$**
- **TETAŞ'ın finansman açığı: 19 milyar \$**
- **Doğal gaz arz fazlası nedeniyle: 14 milyar \$**
- **Toplam: 33 milyar \$**
- **Kayıp-kaçak (5 yıllık): 5.4 milyar \$**

(Kaynak: Erdal Sağlam, Milliyet, 15-16 Eylül 2003)

(Erdal Sağlam'ın dayandığı kaynak: DDK, Sayıştay ve Hazine raporları)

**Türkiye Bir Enerji Köprüsü
Olabilecek mi?**

Türkiye: Boru Hattı Projeleri

- Bakü-Tiflis-Ceyhan HPBH Projesi (Temmuz 2006)
- Boğaz “by-pass” Hatları
- Rusya Türkiye Batı Gaz Hattı (Ukr-Moldova-Rom-Bulg)
- Mavi Akım Gaz Hattı (Karadenizin altı)
- Türkiye-Yunanistan DGBH Projesi (İnşa halinde) (Sonbahar 2007)
- Hazar Geçişli Türkmenistan-Türkiye-Avrupa DGBH Projesi (?)
- Azerbaycan-Türkiye DGBH Projesi(Şah Deniz Projesi) (Temmuz 2007)
- Irak-Türkiye DGBH Projesi (10 milyar m3) ?
- Mısır-Türkiye DGBH Projesi (4-6 milyar m3)
- Türkiye-Bulgaristan-Romanya-Macaristan-Avusturya DGBH Projesi(Nabucco Projesi: 25-31 milyar metreküp
- Mavi Akım'ın İsrail'e Uzanması

Boru Hatları

■ Olumlu

- Coğrafya
- AB'nin büyüyen ithalat gereksinimi
- Türkiye'nin de önemli tüketici olması
- Türkiye'nin görece gelişmiş konumu
- BTC devrede
- Azerbaycan ve Gürcistan'la ilişkiler
- Diğer

■ Olumsuz

- Mevcut anlaşmaların olumsuz koşulları (re-export hakkı yok, fiyatlar yüksek, tahkim, vb..)
- Yer altı gaz deposu yok (1.6 milyar m3)
- Rusya'nın enerji/dış politikası (Azerbaycan ve Gürcistan, vb..)
- Irak, İran gibi alternatiflere yönelik ABD politikaları
- Diğer

Hazar Boru Hatları ve Projeler

Bakü-Tiflis-Ceyhan Projesi

Bakü-Tiflis-Ceyhan Projesi

- Maksimum Kapasite: 50 mty (1 milyon v/g)
- Toplam Uzunluk: 1774 km
 - Azerbaycan Kesimi: 440 km
 - Gürcistan Kesimi: 260 km
 - Türkiye: 1074 km
 - Boru Çapı: 42-34 inch
 - Toplam Pompa İstasyonu: 10 (Türkiye:4)

BTC Hisse Dağılımı

BTC/AIOC Project Shareholders		
Company	AIOC Share	BTC Share
BP	34.1%	30.1%
SOCAR	10.0%	25.0%
ChevronTexaco*	10.3%	8.9%
Statoil	8.6%	8.7%
TPAO	6.8%	6.5%
Total	0.0%	5.0%
Eni/Agip	0.0%	5.0%
Itochu	3.9%	3.4%
ConocoPhillips	0.0%	2.5%
Inpex	10.0%	2.5%
Amerada Hess/Delta	2.8%	2.4%
Exxon Mobil	8.0%	0.0%
Devon Energy	5.6%	0.0%
*formerly Unocal shares		
Source: Company websites		

Bakü-Tiflis-Ceyhan BoruHattı

- **İlk 16 yıl: 55 cent/varil**
 - **35 cent/varil: BOTAŞ'a** (işletme, gemi kılavuzluk, gemi yanaşma, depodan yükleme vb. dahil)
 - **20 cent/varil: Hazine'ye (toprak kullanım)**
- **17-40 (24 yıl): 80 cent/varil**
- İlk 6 yılda 250,000 varil/gün minimum taşıma
- BOTAŞ'a: $250,000 \text{ v/g} \times 35 \text{ c/v} \times 365 \times 0.85 = 27 \text{ milyon \$ /yıl}$
- Hazine'ye 18 milyon \$
- BOTAŞ yıllık bakım onarım: 40 milyon \$ olabilir
- **6 yıldan sonra 1 milyon varil/gün** (yaptırım yok)
- 6 – 16 yıl: BOTAŞ'a 108 milyon \$/yıl (1 milyon v/g taşırırsa)
- Hazine'ye: 72 milyon \$/yıl

Kerkük-Yumurtalık (ITP) ile Kıyas

- Hattı biz yaptık
- (Körfez krizi öncesi) 82 milyon ton/yıl taşımada:
- Deniz hizmeti: 30 milyon \$/yıl
- Balast geliri (TÜPRAŞ'a satış dahil): 20 milyon \$
- Türk mühendis ve teknisyen
- Alımlar pazarlıkla
- BTC ilk yıllarda düşük verimle çalışacak, masraflar neredeyse aynı kalacak
- ITP tarifesı:
 - 50 milyon ton/yıl için: 60 cent/varil
 - 60 milyon ton/yıl için: 50 cent/varil
 - 70.9 milyon ton/yıl için: 43 cent/varil

Türk Boğazları'nı “By-Pass” Projeleri

■ **A- Samsun – Ceyhan**

- Samsun-Amasya- Kırıkkale-Yumurtalık (Çalık, 70 mty)
- **Samsun-Sivas-Yumurtalık (Çalık, 70 mty) (6 ay süre)**
- Samsun-Kırıkkale-Yumurtalık (Ekinciler, 40 mty)
- Samsun-Sivas-Yumurtalık (Ekinciler, 50 mty)

■ **B- Kiyıköy – Saros**

- Kiyıköy-Keşan-İbrikbaba (Thrace Development, 70 mt)
- Kiyıköy-Keşan-İbrikbaba (Anadolu İnşaat, 60 mty)
- Saray-Ambarlı-Saros (Tunoil, 70 mty)

Türk Boğazları'nı "By-Pass" Projeleri

NABUCCO (Gaz) Boru Hattı

25 – 31 milyar metre küp
3300 kilometre

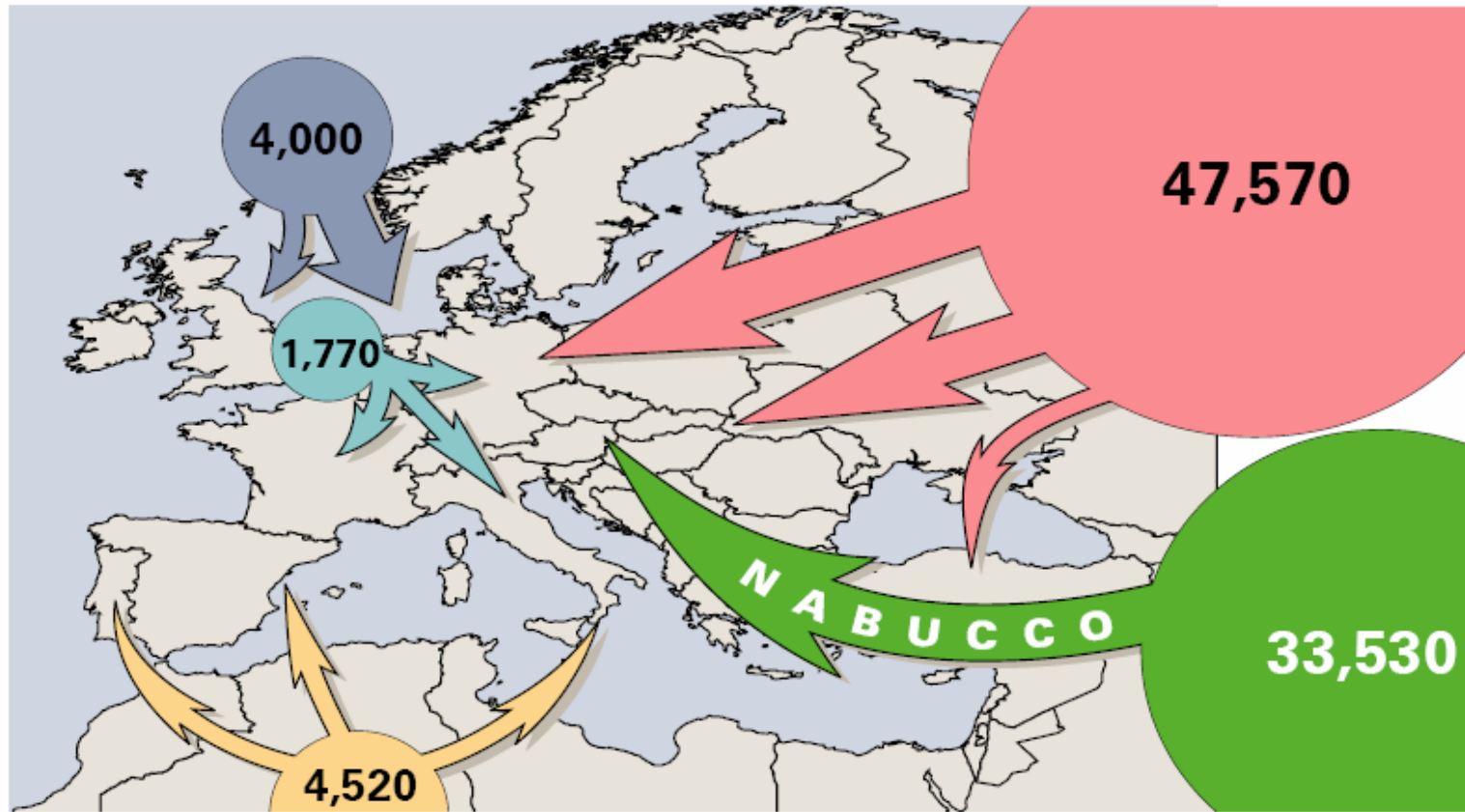
2008'de başlayıp, 2011'de bitmesi planlanıyor
5.8 milyar \$ = 4.6 milyar euro

OMV (Avusturya)
MOL (Macaristan)
Transgaz (Romanya)
Bulgargaz (bulgaristan)
BOTAŞ (Türkiye)

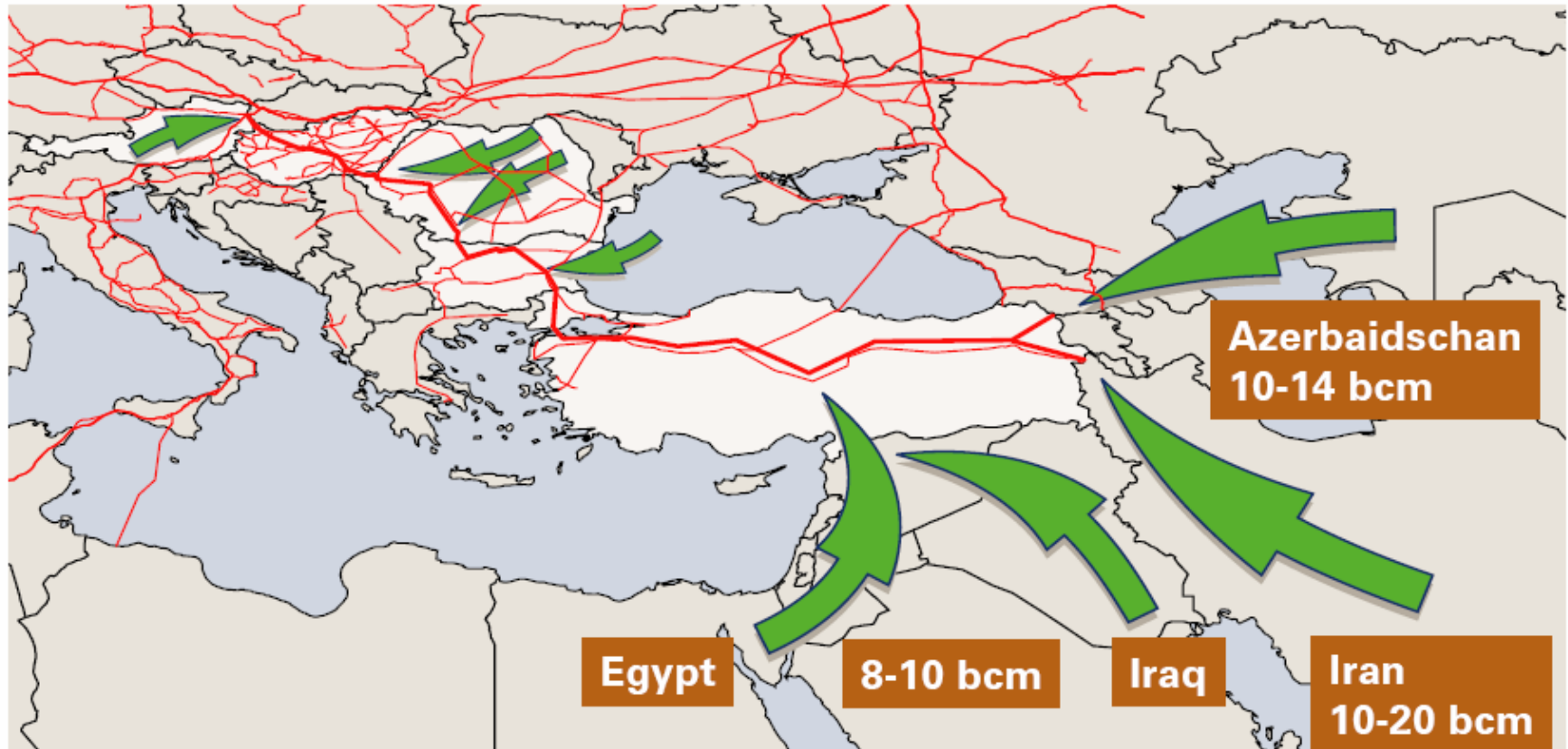
Avrupa ve Türkiye Çevresindeki Gaz Kaynakları

Missing link between giant gas sources (in bcm)
and potential markets

NABUCCO İçin Öngörülen Kaynaklar

Supply Sources for Nabucco

Türkiye-Yunanistan Gaz Hattı

Turkey-Greece Natural Gas Interconnector Project

Turkish Section: 200 km.

Greek Section: 85 km.

Sir Edward Grey, İngiltere Dışışleri Bakanı
27 Mart 1911

**“ Temel hedefimizi daima hatırdada tutmamızın önemli olduğuna inanıyorum;
bu da, Basra Körfezi’ndeki ve onu tamamlar nitelikteki Mezopotamya’daki İngiliz çıkarlarını korumaktır.”**

Sadrazam Mahmut Şevket Paşa,
11 Mart 1913

“ Kuveyt ve Katar gibi çölden ibaret iki kaza yüzünden İngiltere ile ihtilaf çıkaramayız.

Bu ehemmiyetsiz topraklardan ne gibi faydamız olabilir?

Kuveyt ve Katar'ı İngiltere'ye bırakmaya ve zengin Irak vilayetimizle uğraşmaya karar verdim.”

Arthur J. BALFOUR,
İngiltere Dışışleri Bakanı
13 Ağustos 1918

“ ... ne Başkan Wilson ne de bir başkası, Dicle ve Fırat’ın çevresindeki geniş toprakları Osmanlılar’ın denetimine bırakmak isteyecektir.

Bu durumda sormak isterim:

Mezopotamya’daki Küçük Zap Suyu’na kadar veya yeterli derecede zengin su kaynaklarını denetim altına alacak şekilde, ordularımızla ilerlememizin büyük yararı yok mudur?

Bunu başardığımızda, petrol yataklarının büyük çoğunluğu da elimize geçmiş olacaktır.”

İngiltere'nin Türkiye Büyükelçilik Müsteşarı Hohler'in Londra'ya 21 Temmuz 1919 tarihli mesajından:

- “.. Şimdi Mezopotamya bizim olduğuna göre, ona (Binbaşı Noel) bir Kürt devleti kurdurup, kuzey dağlarını öylece koruyabiliriz. Binbaşı Noel bir Kürt Lawrence'dır....
- .. Majesteleri'nin Hükümeti'nin amacı Türkleri elden geldiğince zayıflatmak olduğuna göre, Kürtleri bu şekilde harekete geçirmek fena bir plan değildir.
- .. Kürt sorununa verdiğimiz önem, Mezopotamya ile ilgilidir. Kürtlerin ve Ermenilerin durumları, beni hiç ilgilendirmez.

Kaynak: “Kürt-İslam Ayaklanması 1919-1925”, Uğur Mumcu, Tekin Yayınevi, 1991, sayfa: 15, 24

Amiral BRİSTOL,

20 Şubat 1920

“ Şimdi Kürdistan’ın ünlü petrol yatakları nedeniyle yabancı entrikaları başladığı için kuşkusuz ciddi sorunlar çıkabilir.

İngilizler her halde Kürdistan’ı denetim altına alabilmek için,

Kürtleri Türkler’e karşı kullanmak isteyeceklerdir..”

İngiliz Kabine Toplantısı Zaptı, 5 Ekim 1922

**“ Türklerle sorun başladığında,
Araplar’la dost olacaksın...”**

İsmet Paşa-Curzon-Child üçlü görüşmesini Londra'ya rapor eden Lord Curzon'un mesajı

15 Ocak 1923

“ Kapitülasyonlar üzerinde, İsmet ve Child ile,
bir buçuk saat süren görüşmeden yeni döndüm..

.. Hatta İsmet'e izleyebilecekleri olası yaklaşımlar konusunda önerilerde bulundum. Aksi halde, anlaşmaya kendi istediğimiz hükümleri koyup, onlara sarılmak ve kabul edilip edilmediğini beklemekten başka seçeneğimiz kalmayacağını söyledim.

Ancak böyle bir durumda Child ile birlikte,
Türkiye'nin ekonomik onarımı için,
ne bir dolar ne de bir şilin gelemeyeceğini hatırlattım.

Türklerin iyi niyetine ve samimiyetine güvenmemiz yolunda İsmet'in tekrarladığı ricalarından sonra kendisini, ne kadarını yutabileceklerini, arkadaşları ile birlikte kararlaştırmak üzere, hazmı zor ilacımızla baş başa bırakarak ayrıldık.

Az gelişmiş bir çocuğun zekası ile bir katırın katı inatçılığını birleştirmiş görünen bu anlaşılması imkansız insanlardan, giderek tek şansımız olarak görünen, onların son dakikada bir karar verebilmeleri olasılığı dışında fazlaca bir beklentim yok.